

De weg gaat verder ...

Een jaar geleden schreven we hier voor het eerst over onze ervaringen als herbergiers aan “de weg”. We hadden weer een seizoen in onze “L’Esprit du Chemin” achter de rug en we waren vol indrukken en verhalen. Toch was onze keus snel gemaakt. Het slechte voorjaarsweer in de bergen en de manier waarop mensen daarmee omgingen op hun pelgrimstocht brachten ons als vanzelf op het thema “De weg is het doel?”.

Het afgelopen pelgrimsseizoen was opnieuw heel intensief. Samen met onze medeherbergiers ontvingen we bijna 2.250 gasten, uit alle werelddelen. De sfeer in huis was nòg fijner dan vorig jaar. En we hadden prachtige ontmoetingen. We zitten dus wéér boordevol verhalen.

Ook nu was het echter niet moeilijk om daaruit te kiezen. En onze keus is opnieuw ingegeven door het weer. Maar dan niet in letterlijke zin. Natuurlijk waren we af en toe verbaasd over die aanhoudende berichten over een slechte zomer in “het noorden”. Pelgrims die compleet waren weggeregend? Fietsen in hagelbuien? Saint-Jean-Pied-de-Port lag ondertussen bijna elke dag te bakken in de hete zon.

Wij willen het nu echter hebben over het weer in figuurlijke zin. Want met het regennieuws uit Nederland kwamen vaak signalen mee, dat het maatschappelijk klimaat niet veel beter was. De dreiging van terrorisme groeide, het vertrouwen in de overheid nam verder af, en het onbehagen over onze eigen samenleving bleef groot, evenals de onzekerheid over de (economische) toekomst.

Wat heeft dat met de *camino* te maken?

Dat zult u zich misschien afvragen. Niets en ... heel veel, denken wij.

Niets, zo lijkt het, als we afgaan op sommige van onze Nederlandse gasten. De sombere berichten die zij zelf, of hun kranten, brachten hadden vooral betrekking

op onze wereld dáár. Hièr was men op weg in een compleet andere wereld, op een bijzonder avontuur.

Veel van onze gasten, uit allerlei landen, hebben het over dat grote verschil tussen “het gewone leven” en de *camino*. Soms met opluchting: de *camino* biedt dan de mogelijkheid om even te ontsnappen aan de eisen en de gejaagdheid van het “gewone” bestaan. Soms met weemoed: waarom kan de *camino* niet “gewoon” doorlopen, naar huis, naar het leven van alledag?

Cabo Fisterra: afscheid van “het oude”

Maar ... kan dat dan niet? Heeft de inspiratie die velen van ons opdoen, niet een veel grotere doorwerking dan we misschien zelf wel denken? Heeft, in die zin, de *camino* niet heel veel met het “gewone” leven te maken, zowel voor ieder persoonlijk als in relatie tot elkaar? De *camino* is immers niet alleen zo bijzonder door de natuur onderweg en de rijke historische, culturele en spirituele context. Het zijn uiteindelijk de talloze pelgrims die “de weg” maken tot wat deze is. De individuele keuze van veel mensen om op pad te gaan, heeft de eeuwenoude *camino* weer nieuw leven ingeblazen nadat deze tientallen jaren vrijwel leeg was. Zou dat in het “gewone” leven niet ook zo kunnen werken? Is de *camino* niet het leven in een notendop en, daarna, een geweldige bron van inzicht en inspiratie voor dat leven?

Natuurlijk zal een ieder haar of zijn eigen lessen trekken uit de *camino*, zoals je ook de tocht zelf op je eigen manier maakt.

Maar de vraag naar de betekenis van de *camino* en hoe hieraan vorm te geven leeft bij veel mensen. Wij hebben daarop natuurlijk ook niet het antwoord. Wel doen we hierna een poging om die vraag uit te werken, mede op basis van onze ervaringen. Het gaat om thema's die een relatie (kunnen) leggen tussen ons pelgrim-zijn en de wereld om ons heen, ook na thuiskomst. Want, zoals een vriendin dat altijd zo mooi zegt: als je eenmaal op pad bent gegaan, ben je pelgrim-voor-het-leven.

Iets doorgeven

Nadat we het seizoen hadden afgesloten, trakteerden we onszelf op een korte vakantie. En omdat het bloed kruipt waar het niet kan gaan, besloten we om een begin te maken met de Camino del Norte. Op de tweede dag liepen we vanaf de prachtige baaien van San Sebastián de heuvels in. Boven aangekomen, zagen we op de poort van een enorme villa een schelp hangen. Eronder zat een prachtige, gekleurde tegel. Toen we dichterbij kwamen bleek dat daarop niet- zoals wij verwachtten- de Camino del Norte was afgebeeld, maar de Camino Francés. Misschien hebben de bewoners die camino gelopen en willen ze dat zo graag laten zien. We zullen het nooit weten. Het grote hek was gesloten en er was verder niets en niemand te zien. ...

Even later werden we opnieuw verrast. Aan de kant van de weg, tegenover enkele bescheiden appartementen, staat een kastje. Ernaast staan twee stoelen, aan elke kant één. Op het kastje staan flessen met water. Ook ligt er een uitnodiging: "welkom, rust lekker uit, bedien jezelf en ... je mag er niets voor betalen hoor". Als we de laatjes van het kastje opendoen vinden we een stempel, een schriftje waarin je wat kunt opschrijven, enkele routetips en een paar jakobsschelpen om mee te nemen. In een klein briefje stelt onze gastheer, José Mari Soroa, zich nog even voor. Hij heeft de camino al enkele keren gelopen en wil graag iets doorgeven van de gastvrijheid die hem toen werd geboden. ...

Camino del Norte: San Sebastián-Donostia

“Morendoders” en pelgrims

Wij hebben in Saint-Jean geen radio en geen TV. Ook groot nieuws dringt dus soms pas langzaam door. Op een dag hing het in de lucht dat er in Londen “iets” was gebeurd. We begrepen de ernst ervan pas, toen een Engelse pelgrim ons zijn krant gaf, met schokkende foto's van de aanslagen in de metro.

Ervoor en erna hoorden en lazen we regelmatig berichten over de toenemende spanning in Nederland rond buitenlanders, de Islam en terrorisme. Af en toe knepen we onszelf in de arm: gaat dit over ons land? Ook buitenlandse kranten, achtergelaten door gasten, vroegen zich soms met verbazing af: waar is het zo tolerante Nederland ineens gebleven?

Na de vreselijke aanslagen van 11 maart 2004 in Madrid schreef een pelgrim ons: “Ik hoor, vrees ik, het paard van de Morendoder alweer briesen”. Hij doelde daarbij op de nieuwe rol die de eerst zo vreedzame Santiago destijds kreeg bij de herovering van Spanje op de moslims, namelijk die van redder des vaderlands. Zijn bijnaam: “de Morendoder”.

Spanje heeft echter veel terughoudender gereageerd op “Madrid” dan Nederland op de moord op Theo van Gogh. In Amsterdam klonken de trommels en sprak een minister over “oorlog”. In Barcelona, waar Huberta toen was, stonden tienduizenden mensen op en rond de Plaça de Catalunya urenlang, doodstil en met steeds weer opgeheven armen, te luisteren

naar dichters en de droeve muziek van één enkele cello.

Het kan dus anders en dat is maar goed ook. Het uitvergroten van tegenstellingen en het aanwakkeren van angst draagt niet bij aan het oplossen van problemen. Reden temeer voor ons aller Santiago om als pelgrim door het leven te blijven gaan. Een pelgrim die onderweg openheid, respect en gastvrijheid biedt en ... ontmoet.

U kent hem wel, die Hollandse wijsheid: "Frankrijk is een mooi land, alleen jammer dat er Fransen wonen". Pelgrims die Frankrijk hebben doorkruist weten beter: wat kunnen Fransen gastvrij zijn!

Wij hebben eens aan Fransen gevraagd wat het gangbare vooroordeel over ons is. Na wat aarzelen zeiden ze: "Nederlanders klitten bij elkaar in hun campings en tweede huizen, ze nemen altijd hun eigen spullen mee, en ze spreken de taal niet." Is dat niet wat "wij" "onze" buitenlanders verwijten? Afijn, u begrijpt het al.

Santiago, als "Morendoder" en als pelgrim

Samen-leven

In de herberg zeggen wij nog vaak tegen elkaar hoe plezierig het toch is dat zulke verschillende mensen in één huis zo met elkaar kunnen omgaan. Want zo vanzelfsprekend is dat niet, dat mensen ineens een slaapkamer of een eettafel delen. Velen zijn bovendien moe van de reis, en gespannen door wat vóór hen ligt. En er zijn soms flinke cultuurverschillen ("Slapen hier ook mannen?", zei een Japanse, eerst geschokt en toen berustend), vooroordelen

("die luidruchtige Spanjaarden ..."), en taalproblemen. Ondanks dat alles èn het feit dat velen slechts reisgenoot-voor-één-dag zijn, is bijna iedereen bereid om, letterlijk en figuurlijk, wat in te schuiven en zo plaats te maken voor de ander. Het is soms echt ontroerend om dat te zien.

Het feit dat er ook op de *camino* mensen zijn die vooral nemen, in plaats van ook te geven, doet daar niets aan af. Integendeel: "het leven in een notendop", nietwaar? Maar dan wel één van exportkwaliteit, om te beginnen naar de "gewone" wereld.

Heeft u zich er al eens over verwonderd hoe bijzonder het is dat, in een wereld waarin bezit, rechten en dus ook grenzen zo belangrijk zijn, er een fenomeen als de "camino" bestaat?: voor iedereen toegankelijk, zonder eigenaren en bazen, en toch (of: juist?!) zo dynamisch. "Het lijkt wel op internet", zei een vriend. Met zijn eigen vormen van "spam", natuurlijk. Want al het mooie is kwetsbaar. En ook van internet is al vaak gezegd dat het bedreigd wordt door het eigen succes.

Maar beide zijn nog springlevend. Laten we dat met elkaar zo houden.

Een Europese droom

Op een vroege morgen in mei hoorden we dat Frankrijk de dag ervoor in meerderheid "non" had gezegd tegen de Europese grondwet. Onze Franse gasten reageerden teleurgesteld op dat nieuws.

Op 1 juni liet Nederland zijn "nee" horen. Dat schiep een merkwaardige band. Echt trots op deze resultaten was bijna niemand. Verschillende gesprekken die daarna aan onze tafel werden gevoerd, stemden vooral optimistisch: dit was niet het einde van Europa, maar het begin van een echte, brede discussie daarover.

Het thema "Europa" kwam dit seizoen ook anders naar voren. Meer dan ooit ontvingen wij pelgrims uit de nieuwe Europese landen, zoals Polen, Hongarije, Tsjechië, Letland en Litouwen. En dan te bedenken dat zo'n 20 jaar geleden de Berlijnse muur

nog gold als een gegeven, waar we “gewoon” mee moesten leven.

Iets soortgelijks geldt, als we iets verder terugkijken, bijvoorbeeld naar de Tweede Wereldoorlog. Wij hebben al verschillende keren oudere Duitse pelgrims te gast gehad die ook daarom ontroerd vertelden over de gastvrijheid die hen in Frankrijk werd geboden.

Hoe ingrijpend het recente verleden ook is geweest, toch blijken er steeds weer oudere en duurzamere banden te bestaan. De *camino* heeft daar ongetwijfeld aan bijgedragen. Denk maar aan die bekende gravure uit 1648, waarop Europa is overdekt met een wijdvertakt netwerk van Jakobswegen. Hopelijk zal de *camino* die banden blijven versterken, ondanks alles.

Hoe belangrijk het experiment Europa kàn zijn is onlangs inspirerend beschreven door de Amerikaan (!) Jeremy Rifkin in “De Europese droom”. Kenmerken daarvan zijn: kwaliteit van leven, duurzaamheid en harmonie. Juist de laatste tijd zijn er meer publicisten die in die richting wijzen, ook als alternatief voor -wat sommigen noemen- de “cowboyeconomieën” van Amerika en China.

Rugzakken en duurzaamheid

Onderweg wordt heel wat afgepraat over de bagage: hoeveel “mag” die wegen? wat neem je mee? Bij ons, aan de voet van de bergen, krijgt dat nog meer betekenis: je moet keuzes maken, om je tocht te kunnen volbrengen. En het mooiste van alles is, om te zien hoe oprecht plezier mensen eraan kunnen beleven als ze ontdekken -zoals wij vóór hen- dat je ook met weinig spullen prima kunt leven.

In oktober kwamen we voor de derde keer na een seizoen vrijwilligerswerk aan de *camino* terug in Nederland. Opnieuw leek ons landje voller en drukker te zijn. De gemiddelde “rugzak” wordt zwaarder en zwaarder. Het is niet alleen de vraag hoelang wij dat kunnen volhouden, omdat we met al die bagage steeds vaker tegen elkaar aan botsen. Het is ook de vraag hoe

lang moeder aarde die steeds zwaardere rugzakken kan dragen*). En dat terwijl er nog heel veel mensen zijn die zelfs nog niet fatsoenlijk te eten en te drinken hebben, en nog geen dak boven hun hoofd ... .

Ons valt op dat veel pelgrims onderweg al reikhalzend uitkijken naar de ontmoeting, straks, met hun kleinkinderen. Die worden dan vast getrakteerd op mooie kado's en spannende *camino*-verhalen. Maar welk kado geven wij hen op langere termijn?

*) Maart 2005 hebben de Verenigde Naties het “Millennium Ecosystem Assessment” uitgebracht. Ruim 1.300 wetenschappers uit 95 landen hebben 4 jaar aan dit milieurapport gewerkt. Een conclusie is, dat de mens inmiddels tweederde van alle ecosystemen waarvan het leven op aarde afhankelijk is, ernstig heeft vervuild of uitgeput door overmatig gebruik!

De weg gaat verder ...

Regelmatig zijn er gasten die met plezier vertellen over hun ontdekking, dat ze niet alleen weinig spullen nodig hebben, maar dat ze onderweg (dus) ook hebben geleerd om bepaalde zekerheden los te laten. Een rode draad in veel verhalen is: een groter vertrouwen in zichzelf, in de ander en in dat wat op je pad komt.

S. Juan de Gaztelugatxe (Spanje): kruisweg

Dat vertrouwen is ook nodig als de goed gemarkeerde *camino* ten einde is en je weer helemaal zelf je eigen weg moet uitstippelen. Als je de ervaringen en

inzichten van je *camino* wilt omzetten in betekenis voor het “gewone leven”. Dat is vaak lastig genoeg. Er komt zoveel op je af als je weer thuis bent. Stukje bij beetje realiseer je je wat de tocht voor jòu betekent. En leg dat dan ook nog maar eens uit aan je omgeving ...

Op die momenten kan de ervaring van je tocht je te hulp schieten. Stap voor stap ga je verder, ook als het tegenzit. Met vertrouwen, in jezelf en je reisgenoten. Met geloof, want je volgt immers jòw droom? Gesterkt, omdat je weet dat ook anderen die lange, kronkelige weg gaan. Misschien komen we elkaar daar (weer) tegen?

Voor nu: “*Buen camino*”!

Huberta Wiertsema en Arno Cuppen